charitatē et gr̄am cum xp̄o cōsur
rexistis. q̄ sursū sūt querite vbi xp̄s
est in dextera dei pr̄is. Querite in/
q̄z in pñti per bonoꝝ operū et me
ritoꝝ abundantiā. vt comp̄henda
tis in futuro per gloriā quam no
bis prestare dignetur qui mortuꝰ
est et reuixit dñs nr̄ ihs xp̄s Amē

Sermo in cōcilio Remensi per p̄fatum magr̄m Johem de Garsōno Cācellariū Parisieñ factus Anno dñi M.cccc.viij.

Bonus pastor
animā suaz dat pro
ouibꝰ suis Origina/
liter mat. x: et recita/
tiue in euangelio dñice currentis
pñtialiter lecto Aniaduerte nūc o
bone pastor o Reuerendissime pr̄
sancte sedis huiꝰ Remeñ antistes
Aniaduerte tu qui aiam tuam ha
bes pro ouibus tuis dare. nō ve/
nalem habere non p̄iudicialit̄ reti
nere Leua nunc in circuitu oculos
tuos et vide Omnes isti cōgrega/
ti venerūt tibi. obediētes sunt non
sicut oues errantes. sed ꝯuersi sūt
ad te pastorē et ep̄m aiarum suaꝝ
ꝑm verba primi pastoris petri in
epl̄a eiusdē dñice currentis Int̄ro
gent̄ qui et quales ipsi sūt? Respō
dere ꝯuenit eis ex sñia illud de ge
nesi Pastores ouiū sumꝰ Cōueniat
et o vtinā illud alterū de euāgelio
cuilibet eorundē Ego sum pastor
bonus qualis aiam suam dat pro
ouibus suis Pro illis inq̄z ouibus
que ꝓp̄hicū illud canūt deo Nos
aūt ꝓplus tuus et oues pascue tue
Miretur igit̄ et affluat et dilatet̄
cor tuū cū videas tu bonꝰ pastor
coadiutores tuos consodales du
ces gregis tui Ip̄os q̄z rōnales
quosdā pascue tue hoc est ꝓuincie
tue Remeñ arietes Quidni miret̄
in hac die et affluat et dilatet̄ cor
tuū cū ꝓmiserit sūmus pastor nr̄
dicēs. vbi fuerint duo vel tres cō/
gregati in noie meo ibi in medio
eoruz sum Grandis ꝓmissio viri
pr̄es et fr̄es et omni cōsolatione
plenissima Hec nēpe celeberrima
congregatio. hec tua conuocatio
sanctissima o bone pastor nunq̄d
nō in nomie ihu facta esse vere pu
tanda est? Putanda est ꝓfecto Fit
eni ad extirpationē vitioꝝ ꝛ v̄tu/
tū plantationē. fit ad euulsionem
scismatū et pulcerrrime pacis ra/
dicationē Fit deniq̄z ad fortez cu
stodiā gregis dñici ne male disper
sum ne vagabundum per deserta
negligētie rapiat dissipet perdat
deuoret ip̄z lupus ille vorax infer
nalis. q̄n potius visitatus crebro
colligat̄ sub vnius ouilis tectum
qd̄ ē fides xp̄iana Illic q̄z ꝓtectio
ne solicita foueat̄ Ecce ergo dñs
noster ihus xp̄us in medio nr̄m ē
viri pr̄es et fratres Intendite que
dico. dñs in medio nr̄m est. quid
aspicitis q̄d stupetis? Ita est cre/
dite nō mihi. sed pollicenti qui mē
tiri nō potest Ego inq̄t in medio

eorꝝ sum Et quis ego qui loquit? Dñs fortis et potens Ipe est pastor bonus qui animā suam dedit pro ouibus suis O certe pulcra o felix hec et deo grata societas. in cuius medio dñs ille est cui angeli seruiūt. cui sol et luna famulantur. Nemo iam desperet nēo trepidet ex aspectu vel occursu tot luporuz rapaciū insidiantiū quotidie gregi xpi. cōfidat potius vnusquisqꝫ in verbo helisei Plures pro nob sunt qꝫ cuz illis Adest quippe deꝰ assunt et ministri eius milia miliuz et decies centena milia Q. si tles pro nobis quis cōtra nos? Ades et tu pulcerrima nō dicam pales quā pastorū deam gētilitas fabulatur. sed sūma veri pastoris mat virgo misericordie virgo benedcā Ades plane. nam vbi mater si nō vbi filius inuenitur Adimus ēgo nūc te cum fiducia que thronꝰ es gr̄e mater misericordie. vt gratiā et miam inueniamus in auxilio oportuno. quod vt assequamur presentamus illud angelicū Aue gr̄a plena dñs tecū ꝛc. bonus pastor animaz suam dat pro ouibus suis fiat hoc fiat Congratulor tibi o bone pastor. cōgaudeo et glorior in dño. qm̄ video. vident et ceteri omnes hic p̄sentes studiū tuum zelum tuū quo ad imitationem veri pastoris queris per hoc sacratissimū conciliū dare animā tuaz pro ouibus tuis Et qualem animam Animam sane que triplici virtute predita est Habz itaqꝫ anima tua sicut et relique de humana specie vim triplicem Habet vim rōnalez respectu veri. vim irascibilē respcu ardui Vim cōcupiscibilē respectu boni Itaqꝫ bonꝰ pastor dat hāc totam animā pro ouibꝰ suis. Fiat hoc igitur fiat. quia tēpus faciēdi dñe loquit ꝓpheta ad dominum. Quare tēpus faciendi quia dissipauerūt legem tuam Qualē lege? Legem euangelicā naturalez ⁊ canonicā Quibus modis? Innumeris et pessimis Propterea ꝯuenit nūc ecclesia magna ecclesia totius huius Remeñ ꝓuintie cogitaē q̄d facerent Et bene quid facerent qꝛ tempus faciendi tēpus ponendi manus ad opus ⁊ ad aratrū. alioquin quid ꝓderit nouas veteribꝰ supaddere sanctiones. si nō vetēs fiant nec noue? Apponat manꝰ ori necesse est hoc est opatio locutiōi ne sit vox quidez vox iacob. manꝰ autē manus sint esau Euitetur imꝓperiū quod vulgari ꝓuerbio melius sonat. dictum optimuz est. sed querite quis hoc aget Illud insup quod obiectū fuisse platoni seneca refert Aliter loqueris aliter viuis Deniqꝫ satis fuit mordax i pastores rñsio femine cuiusdam deuote Hec redibat de sermone quodaz cū turba multa Interrogatur ab obuio quodā si sermo factus esset nequaqꝫ inq̄t Porro duz interrogans miraretur. sue qꝫ reuersionis cū hoim hac copia causā requireret ex quo non erat sermo factus Subintulit ip̄a Sermo vtiqꝫ dictꝰ

est sed nō factus Dicūt eniz et nō faciūt Fiat igitur ab vnoquoque pastore quod ponit dñs. det animā suam p ouibus suis Illā itaqz animā que imago est beate trinitatis pm triplicē vim pnominatā Relucet nimirū in sua vi ratōnali Sapientia seu veritas que appriatur filio Relucet in vi irascibili Potentia seu strēnuitas que appriat pri. relucet in cōcupiscibili beniuolētia seu bōitas que appriatur spiritui sancto Hanc o bone pastor totā animā nō vnicā sue virtutis portionē curaueris dare pro ouibus tuis triplici sedulitate pascendis Nec enim existimo te latere quēadmodū olim pmo pastori petro ter interrogato ter qz rūdenti bonus pastor xpūs ter subintulit dicens. Pasce oues meas Pasce agnos meos et rursus Si diligis me pasce oues meas Pasce verbo pasce exemplo. pasce subsidio Pasce verbo pdicationis docte. pasce exemplo cōuersationis sancte Pasce sōsidio pie charitatis Predicatō docta fundat in fide quo ad vim rationalez Cōuersatio sancta roboratur in spe quo ad vim irascibilē Subuentio pia osummat in charitate quo ad vim concupiscibilem. Quisqs hoc modo pauerit oues suas triplici pabulo salutari ver' imitator cēsendus est pastoris boni. implens ssiam suam oprehensam in vbis thematis. Bonus pastor animā suā dat p ouibus suis Sic eni repellit ab ouibus suis rationabilibus tres turmas caldeorū interficere grentiū greges cum pueris iuxta signātiā in principio iob positam Sic arcet sic reprimit tria luporū spūaliū genera seuissima ab ouibus xpi lupū carnez. lupum mundū. lupū diabolū. Fides appriate rep̄mit mundū Que ē hec victoria q vincit mūdū? Fides nostra Spes coercet q cōfigit carnē duz agit vt nra cōuersatio sit in celis nō carnalis Charitas demum fugat diabolū. qz sola diuidit inē filios regni et pditionis. dei scz q diaboli Ibis itaqz plocutis taz p fūdamēto qsi solido dicendoz qz vt posito ordine lucido cōfusio fastidiosa et memorie inimica viteē. Pergam' ofiter iuxta hāc triptitā aie tue vtutē o beate pastor. et exequamur tres in hac nra qlicunqz exhortatione partitiones pncipales sub ternario osiderationum in vnoquoqz partitionis articlo qtenus edificiū nrm tanqz triangulari explicitate subnixū. fortiori stabilitate subsistat Erit pma partitio de pabulo docte pdicationis Erit scda de pabulo sce ouersatōis Erit tertia de pabulo pie subuentiōis fiat fiat. Exequentes igit prime partitionis structuram collocem' in ea primā cōsiderationem que talis est. Prima consideratio. Pasce oues meas pabulo pdicationis. dando animā quo ad vim rationalem p eis est officiū de nēcitate ānexū pastorali dignitati. dura p quibusdam sed verissima sentētia

Proba pspicuū certe est policiaz
ecclasticam à xpo legislatore sapiē
tissimo perfecte constitutā esse. qp
pe ille est de quo moyses cecinit.
Dei pfecta sunt opera Sz ad hu
ius institutionis pfectionē exigit
nutritio spūalis p vita animaruz
cōseruanda. quemadmodū in po/
licia terrena necessarius est corpa
lis cibus. alioqn sine pabulo con
uenienti sicut illa tēpalis sic et illa
spūalis vita suo modo deficēt nec
esset cōmunitas per se sufficiēs Ad
hoc respicit dictū vetus a christo
renouatū Non in solo pane viuit
homo ꝛc. Oportuit igit ordinare
ministratores aliquos pabuli hu/
ius spūalis pro rōnalibus ouib'
gregis xpi ne perirēt. qui hoc age/
re et possent ex officij auctoritate q
deberent ex supioris obligatione
Tales vero quales alios cōueniē
tius accipimus qz prelatos? Hos
ideo pastores appellat crebro scri
ptura tam veteris qz noui testamē
ti increpans eos qui nō oues sed
se pascūt Unde nec puduit deum
ad huius rusticanū humilitatī exē
plum sese deijcere Ego sum pastor
bonus ꝛc. Hinc zacharias Labia
sacerdotis custodiūt sciam et legē
ex ore eius requirent Proptēa eni
devit deus ipsis regiones gentiū
et labores populoz. vt custodiāt
iustificationes eius et legem eius
exquirāt. q sint parati iuxta quod
vult petrus omni poscēti reddere
rationē de ea que in eis est fide et
spe Hinc paulus ad tymotheuz q
ad tytuz q alibi pluries vult ep̄m
doctorē esse. q potentē instruere in
doctrina sana. et eos qui cōtradi/
cūt arguere Hoc officiū p̄dicatio
nis ita pretulit quasi de reliqs nul
la sibi cura videretur Unde et di
xit. Non misit me dominus bapti/
sare sed predicare. Conformis est
ad hoc apostoloz responsio dicē
tiū Non est equuz nos relinquere
verbuz et ministrare mēsis Quan
to magis existimas hoc dirissent
de alijs operibus minus sanctis.
minus spiritualibus atqz pñs? Sz
o mores o tempora. ludibriuz nūc
apud quosdaz ex prelatis vel pro
brosum aliquid artificiū suaqz in/
dignum dignitate predicatio vel
publica ad populū exhortatio iu/
dicatur. Est inquiunt hoc officiuz
vel mendicantium vel pauperum
theologorum Adeo nihil sapit q
dei sunt animalis homo. adeo qui
de ēra ē nihil nisi de ēra loqui po/
test. Sed dicunt predicamus gre/
gi nostro per substitutos. predica
mus per tales qui se libenter ad ꝶ
opus ingerunt. et hoc nonne satis
est? Nonne multiplicatio fit sermo
num tanta qp in nauseaz transit au
dientium? Agim' vtiqz alia gran/
dia et ardua. dum iurisdictionem
nostram. dum temporalitatem vi/
gilanter protegimus. spiritualia e/
nim sine temporalibus diu esse nō
pñt. Sz respōdeāt velim p̄mo qd
decentius atqz salubrius. aut qp
accessorium prelatus per se ipsuz
exerceat. et principale per substitu/
tos. vel econtra? Si enim illud o
portuit facere scilicet predicare

et aliud nõ omittere scz iurisdictõ
nẽ defendẽ. sit executor p̃ncipalio
rũ ipe qui p̃ncipal ẽ hñdus. qr etsi
p̃dicatio possit p sbstitutũ fiẽi q̃n
to magl. id qd min⁹ ẽ. tpaliũ defen
sio? Aduertat p̃inde q̃z pauci sũt ser
mones in tam multis. multis inq̃z
numero sed perfectionis laude ra
rissimis Quare? Quia adulteratur
verbũ dei atz corrumpit dum vel
questus existimatur pietas. vel dũ
miscentur erroꝝ mala semina. vel
inutilia steriliaq̃z narrationũ friuo
larũ zizania supseminant Ita p̃fe
cto cura vigilantior apud quos d̃
ex p̃latis habetur in eligẽdis mer
cenarijs pro cultura agrorũ suoꝝ
q̃z habeant in electione bonorum
predicatoꝝ pro cultura spũali ani
marũ Deniq̃z q̃a solam tpalium
defensionẽ vel administrationem
attendũt nil mirandũ si ɔsequẽter
censeant p̃curatores et aduõtos
vel prudentes aliquos de seclo in
cautelis et traditionibus humãis
p̃ferendos esse viris quantũlibet
in sacra doctrina et spiritali ɔuer
satione pollentibus Nam p̃stitutõ
nem finis de cõferẽtibus ad finez
iudicamus Addamus ad priora
q̃ officio cuilibz hierarchico tãtũ
annexa est p̃dicationis obligatio
q̃ntuz plus vel minus a p̃ximaue
rit aplice dignitati. quẽadmod̃ sũt
archip̃sbyteratus. cure parochia/
les. archidiaconatus decanatus
et similes Unde spectat ad cura/
tos cogitare sũmatim et in quod̃
generali p̃cepta legis cum quadã
explanatione grossa articulos si/
militer fidei nostre. traditionẽ q̃z
sacramentoꝝ. distinctionez pecca
torũ. ac eorum que sunt reseruata
a non reseruatis. institutiones fe/
storũ et siqua sũt similia Pertinẽt
autem vltra hec ad prelatos scire
rationem subtiliter ac particula/
riter reddere aduersus hereticos
p̃teruos de predictis Deniq̃z cũ
beneficiũ detur imponitur officiũ.
officium inquã non tantũ in horl.
dicend̃. sed tantundẽ vel amplius
in cõcernentibus de p̃pinquo vitã
et pasturam gregis dominici Di
iudicent apud se hi qui predicatio
nis officium sibi maxime debitum
vel nesciunt vel omittunt. vel dete/
riori sacrilegio spernunt ⁊ irridẽt
Dijudicent oro si beneficium tale
rite iuste q̃z recipiunt aut retinent
non minus q̃z si negligerent eccle
siasticũ in horis dicendis officiuz
Dijudicẽt an fructus beneficiorũ
suos faciant et similia. qualia non
est meũ nunc diffinire. quãuis emu
la curiositas vehementer exposce
ret difficillimũ in hac re iudiciuz ꝫ
abeat aliorsuz in toto hoc nostre
exhortatiõis excursu. et debere fie
ri monstratũ est. fiat fiat.

Scda consideratio

Pasce oues pabulo predicatio
nis dando animã rationalẽ p eis
sicut est officium magne dignita/
tis ac pietatis sic grãdis i eo diffi
cultas inuenitur Si pietas iuxta
apostolicam vocem valet ad om

nia.que maior altera que dignior pietas excogitari possit.qz que liberat animam a morte perpetua. q ptegit eā a lupis infernalibus pateat in deuorationem. que tandem ducit et perducit vbi ingredietur ⁊ egrediet et pascua inueniet Huic officio que vel qualis altera misericors largitio valebit equari? Si magnū est pascere carnē ptin' moriturā vt interim viuat.animā in eternū victurā qz pciosum ē pascere ne pereat? Dura ē nimis illa Phete lamētatio Paruuli petierūt panem et nō erat q frangēt eis si ad carnē referas.sed durior in immensū si de spiritu sermo fiat Accipite quomō concluserit Jacobus epistolā suam Fratres inquit siqs ex vobis errauerit a veritate ⁊ conuertat quis eum. scire debet qniā qui cōuerti fecerit peccatorez ab erroze vie sue.saluabit animā eius a morte et operit multitudinē peccatoz Porro difficultatem cure pastoralis patres sancti gregl.in suo pastorali et chryſ in alio scilz pastorali suo ad basiliū diligenter aperuerūt assignantes precipuaz difficultatis rationem ex pdicatione verbi dei Tanta quippe in ouibus pascēdis pabulo predicationis varietas ⁊ velut contrarietas accidit.vt quod vnam nutrit/maceret alterā aut macet. poscentes vario multuz diuersa palato. Culpauerit aliquis auaros.prodigus inde sumet argumenta sue profusionis inique. Culpauerit pdigos auarus inde tenacior sordidior qz efficiet. Sic est inuenire in omni viciozuz extremitate. nisi cautissima solicitudine sic arguat vnum viciū q alterū similiter inculpetur. Hoc autem semper et solerter agere p gladium verbi dei secantem a dextris et a sinistris. vt mediū virtuosi itineris liberum pateat ad incedenduz viam regiam mandatoz dei.tam arduuz puto.predicatorē quoqz tam prudentem ⁊ vigilē exigere sensu.vt vix possit vn' ex milibus inueniri. Adde q auditoruz quidam hebetes sunt. quibus vix potest quantacunqz prolixitas decies repetita inculcari. Alij preuollant ingenio.confestimqz fit apud eos ois morositas onerosa Quāpaucissimos insuper videbis auditores.qui fideliter ⁊ diligenter attendant ea que dicunt.qui non ea que audierint sed q audire putauerint trahant ad sua desideria fouenda poti'qz eradicanda seu moderanda. Vertitur eis verbuz dei in prouerbium ⁊ fabulam. trahūt qz illud ad omnez partem contradictionis sicut de sono campanarum agūt pueri. Sicut etiam in fabulis de liuo vel lupo syllabicante narratur.qui audiens pa et ter conūxit ex his aigael. Quare? qa sic in imagine sua versabatur Tales deniqz ea q male intellexerint peius interpretant.⁊ pessime deferunt ad ceteros inuidia vel stultitia stimulati. gerūt similitudinē cribri vt colatorij lacti..effluit ab eis

quicquid purum suscepant Pur
gamenta sola vt festuce sordes et
palee retinentur Exigitur ergo
ad officium predicatiōis ingeniū
velox solers atz versatile velut in
nō pspecto tēpore a dextris a sini
stris ante retro sursū ⁊ deorsū Ex/
igitur eloquentia torrens et vehe
mēs suadibilis et suauis copiosa
qz.ne adhereat lingua palato ⁊ a/
rescat Nec minus tēperatā esse cō
uenit.ne nimis effluat semen gene
ratiuū filioꝝ dei.et sordescens in
utile fiat ad generationē Exigit̄
cognitio scp̄turarū sacrarū cuz ce
teris oibus que ad mores spectāt
Inde est illa dū pastor cōsecratur
interrogatio.scis vtrūqz testamē
tum Quoꝝ aliqui qua cōscientia
rñdeant.scio.ipsi viderint Exigit̄
multiplex expientia actuū huma
norū et ꝯditionis annotatio eoꝝ
qui docēdi sūt Exigit̄ exemplari.
vita et cōuersatio irrep̄hensibilis
in medio nationis praue.aliēa ab
omni crimine.p̄sertim ab auaricia
et luxuria.que maxime sunt cōtra
ria fame.alioq̄n plus destruit exē
plo q̄z edificet verbo Vox operū
fortius sonat q̄z verboꝝ Exigit̄
deniqz gustatio spiritus per ꝯtem
plationē alioquin ceteros accen/
dere ad eternoꝝ desideria q̄ fron
te p̄sumpserit.si frigidus in se tot⁹
et algidus remanserit? Vide nūc
si officiuz p̄dicationis existimaue
ris leue passimqz omnibus impo
nendū Nihilominus ipsum quod
pietatis ⁊ difficultatis ostensū est
fiat fiat Sequitur tertia cōside
ratio. Pasce oues auctoritatiue
pabulo predicationis dando ani
mā rationalem pro eis.est officiū
quod nulli fas est exercere nisi mis
so nec mitti quispiaz debet.nisi sit
idoneus et probatus. Primā par
tem breuib⁹ verbis absoluit apo/
stolus Quomō inquit p̄dicabunt
nisi mittantur? Confunderet̄ enim
penitus ecclesiastica hierarchia.si
cuilibet indifferenter auctoritatm̄
predicationis officium laxaretur.
Patuit in turelepinis alias ideotl.
quos hec audacia fefellit et in va
rios traduxit errores Auctorita/
tiuū vigilanter diximus.quia fra
ternam correctionem secretam scz
aut amicabilem que edificare non
scandalisare presumit Lex xp̄iana
cuius finis est charitas concedit
omnibus.dum ait.si peccauerit in
te frater tuus ꝛc. Sic enim dicit
sapiens mandasse deum cuilibet
de proximo suo Et nihil humanū
putabat comicus senex a se alienū
Nullus enim peccat quin noceat
vniuersis.tanquā si membruz cor/
poris vel pars exercitus sp̄ualis
depereat Fit autem missio ad pre
dicandū solenniter.vel per deum
immediate.que tamen probari de
bet apud recipientes vel per mi/
raculum vel per ꝓphetiam vel ad
sufficiens tale signum. Aut fit per
deum mediante superioruz aucto
ritate quibus impositum hui⁹ au
ctoritatis vinculū sit. Deniqz nō
nūq̄z ex nc̄itatl.lege.qñ alit̄ posset

fidei seu morum veritas inuiolata seruari Ubi verum est illud Pasce fame morientem si non pauisti occidisti. Porro nullum debere mitti q̄ non fuerit idoneus et probatus docent artes cetere. quas exercere non presumit ignarus ipsarum Sicut ex Oracio sūpsit hierony⁹. qd̄ medicoꝝ est ꝓmittunt medici tractant fabrilia fabri. Remouet aplus ab officio p̄dicationis mulieres Mulierē inquit docere non ꝑmitto Inuestigemus rationez ⁊ inueniemus multos ex viris ꝓhibitos Spectat nimirū ad pastoralem doctorē cōstantia. spectat prudentia. spectat pudicicia. vt sit in ore facultas veritas et bonitas. Constantia dat ne succumbat aduersis. ne cedat conuicijs vel iniurijs. ne rumoribus falsis et indignis. vel inflectur ad gloriaz vel ɔtabescat ad ignominiā. Neqꝫ eniz gladiator sicut dicit Chryꝰ. plus habere debet animā in manibus. hoc est eam vltro morti dare. qꝫ p̄dicator Atuero quis nesciat mulierē imbecillem esse fragilem incōstantem sic pueri vl' adolescentes. pueros dico vel etate vel morib⁹. sic omnes querētes que sua sūt nō que iesu xp̄i Cedūt nanqꝫ ad primam iniurie vel cōtumelie ꝑsonalis seu iacture temporalis suspitiones tanqꝫ arundines vento mundani timoris agitate Prudentia dat pastorali doctori. vt nec fallē velit nec falli leuiter possit Sz audi quid de iudicio mulierum dixit aristotl. qm̄ instabile ē et inualidū sic apud comicū dicūtur mulieres prope sic̄ pueri leui sententia. Qd̄ viderat egregi⁹ poeta dicēs Varium et mutabile sꝑ femina. Quot autē inueniūtur inter viros q̄rum iudicia circa agibilia et credibilia vel nullum est vel obscurū timidū et incertum vel erroneuz. quia nec ipsos erudiuit lex dei. nec regulaꝝ bene viuendi disciplina perdocuit Solidū idcirco nequeunt alijs circa scrupulosas q̄stiones suas dare consilium. tanqꝫ interrogatio fiat eis de ignotis nec exꝑtis. Continentia deniqꝫ dat pastorali doctori vt nec in se lubricitatē admittat. nec ad illaz auditores alliciat Atuero mulieris vox facies gest⁹ quasi tede sulphuribus illicitis ardentes audientes et spectātes adurunt faciliter. ⁊ in prauam desideriorū carnaliuz flammā accendūt Sic virorū aliqui muliebriter fracti sūt discipline plus eloquio ⁊ gestibus effluunt in lasciuiam. ipsamqꝫ prouocant nutriunt et augent qꝫ extinguant. Estuabam aut festinabam in ip̄a meditatōne mea ꝑgere post hāc triplicem prime partitionis consideratione ad aggressum secunde partitionis. locutur⁹ de pabulo sancte conuersationis. dum ecce visa est astitisse industriosa sedulitas. affirmans nō satis eē si deducantur in mediuz defectus existentes circa pabulum dominici gregis. nisi pariter inuenirentur prouisiones. et hoc tanto efficacius quanto particularius Uniuersalia enim parum sed singularia

multū docēt At ego dū has ꝓui
siones ab eadem industriosa sedu
litate ꝑquirerem. cito enim secum
sensi. enumerauit plurimas hic et
posterioribꝰ. quarū paucas ante
ꝯspectum cōnotationis huiꝰ celer
rime rememorari iussit. repetēs cre
bro fiat fiat ¶ Prima prouisio ¶ Fi
at in ꝑmis iuxta ꝑmissa executio
decretalis illius que in oi metro
politana ecc̄ia scholā theologie ꝯ
stituit Nec videt̄ schola mendicā
tiū satis esse. expediret ampliꝰ vt
hec institutio cuiꝰ connotationem
sicut et aliarū dñis iuristis linquo
extenderet̄ ad ecc̄as cathedrales
et alias collegiatas nōbiles sic ꝙ
vna ꝑbenda esset ad officium hoc
salutiferū specialit̄ ⁊ irreuocabilit̄
applicata. quēadmod̄ dñs noster
Bñdictus ꝓcurāte ꝑceptoē meo
inclito dño Cameraceñ constitue
rat. sed nescio quo pacto tam sc̄m
opus e medijs vt dicitur māibus
elapsum est Cōcedebat̄ vt legen
tes et studentes ꝑcipent certl. die
bus ⁊ horis distributiones q̄tidi
anas. hac rōne qua intendētes tē
poralibꝰ ecc̄ie cōmodū sine vlla ꝯ
tradictione recipiūt Expediret in
sup vt mōsteria nōbilia non care
rent viris docētibus suos religio
sos ec̄ ab adolescētia meditari in
lege dñi die ac nocte Alioq̄n pꝰ
modū in ipo ocio suo qd̄ cōtēpla
tioni deditū esse ꝯuenit qualit̄ ex
ercebunt̄ ad diuina? Tenēda deni
q̄ esset decretalis ꝓhibens ipsos
audire leges vel physicā artes. s.
practicis, negotijs accommodas
Nam apud eos que scia magl. q̄ꝫ
theologia deberet vel doceri vel
ꝯgnosci? ¶ Scda ꝓuisio ¶ Fiat am
plius apud ipos qui se ꝑdicatōni
bꝰ exponūt examinatio priꝰ circa
generalia nostre fidei et circa pre
cepta et mores. vt cognoscatur si
talia ꝑdicare nouerūt. et ad ea ꝑn
cipaliter ꝑdicanda seclusis fabul̄
anilibus ⁊ ludicris compellātur
Arceatur insuper tam generalis li
centia apud quosdam religiosos.
qui protinus vt aliquis sciuerit
duo verba proferre volubilitate
lingue inthronisant eum in cathe
dra predicādi. Instruant̄ deniq̄
non detrahere superioribus absē
tibus in subditorū presentia Nam
hoc agere quid proficit nisi ad sb̄
uersionem auditorū apud quos
inde nutrit̄ rebellio murmur odiū
impatientia contumacia ꝓteruia
et detractionis libido. cuiꝰ signū
est quia extollunt detractiōes hu
iusmodi quasi soli sint qui verita
tem audeāt palam dicere Docea
tur populꝰ econtra obedire ꝑposi
tis suis etiam discholis. ostenden
do ꝙ dominus regnare facit ma
los et hypocritas propt̄ peccata
populi et in eorum grauē penam.
Sic habeat predicator linguam
et linguā. Linguaꝫ pro subditis ⁊
linguam pro dominis et prelatis.
¶ Tertia ꝓuisio ¶ Fiat rursus ꝓui
sio sufficiēs curis parochialibꝰ vt
sibi possint de pabulo predicatio
nis prouidere. sicut institutio pri

or habuerat. qui apd̄ multos ad
huc obseruat̄. vbi mendicātes nō
abundāt Sit etiā in qualibet pa
rochia cura specialis iuxta sacros
canones de instructione puuloruz
p̄sertim in morū disciplina s̄m p̄/
mitiua nostre religionis rudimēta
Ecc̄e siquidē reformatō sic̄ q̄dam
ait debet inchoari a paruul̄. q̄niā
eius deformatio venit ab eis pra
ue et nequiter institutis Quāobrē
fiat sicut p̄tactum est ꝓuisio suffici
ens aliqua pro magr̄is. fiat ꝓ p̄/
dicatoribus idoneis. si sint schola
res de p̄bendis. si mendicātes ali
unde per prelatos et curatos q̄te
nus ad pietatē magis q̄ ad q̄stū
suā valeant attentionez ordinare
Itaq; si ꝓcuratoribus si aduoca
tis si alijs practicantibus assignā
tur sedulo pensiones certe ⁊ ma
gne quāuis aliunde lucrent̄ quali
ter nō absurdū erit nō magl. hoc
fieri ꝓ laborātibus gratis ad spi
ritalē ouiū dn̄icarū nutritionem.
dū exercent officiū qd̄ de necessi
tate mōstrauim⁹ annexū cē pasto
rali dignitati? Sed im ꝓperādo di
cūt nōnulli p̄latoꝝ Cur inquiunt
vos tħologi maxie doctorati nō
p̄dicatis. cur statis in studio vl̄ in
cameris tota die ociosi? Cur talē/
tū scie vobis collatū r̄tinetis? Ac
cipiant sic loquētes verā hanc ꝓ
multis rn̄sionem Nemo nos ꝯdu
cit. neq; licentia magr̄alis in theo
logia dat obligationē p̄dicandi.
sed ostendit idoneitatē. quaz exer
cere nō tenent̄ nisi velint vel aliun
de mittantur cū mercede sua Ad/
dito ꝙ plus solicitudinis et tp̄is
apponet aliq̄s p̄dicator ꝟbi dei
in vno s̄mone rite cōponēdo reti
nendo ⁊ ꝓnūciando. q̄ aduocat⁹
vnus ꝑ multos dies p̄rocinādo
Cur ergo sua mercede cariturus
est recipienda ab illo cuius debi
tum exercet officiū et non solum a
populo? Hoc igit̄ fiat fiat Qd̄
audaci⁹ introduxi qr me sētio ab
omni specie questus alienū cuz sa
tis iam habeā dei dono de bonis
ecc̄ie vt ponaz sine sumptu alieno
euangeliū Quarta ꝓuisio Fiat
postremo quo ad hoc publicatio
quorundā tractatuloꝝ ꝯpositoꝝ
vel cōponendorū vel qui iā forte
compilati sūt in quibus genēalis
tenor nr̄e fidei et p̄ceptoꝝ et sac̄/
mentoꝝ cū similib⁹ contineant̄ q̄
tinus in eis sacerdotes et curati
simpliciores legere possint et in
strui quid ip̄i scire q̄d alios docē
debeāt. docere inq̄ etiā per scp̄tu
rā talem si nō aliter cognouerint.
cōpelli quoq; poterunt talia suis
expensis exēplaria sibi cōparare.
quēadmodū fit de statutis huma
nis synodalib⁹ pro cura tp̄alium
et hoc nisi forsan aliūde charitas
abūdans prelatorum indigentie
paupiorū subuenire voluerit. Sic
potuisset de lectionibus sacris le
gendis ad mensā ecc̄iasticorum ⁊
p̄sertim p̄latoꝝ Itē de cohibēdis
questoribus istis laxantibus lin
guas suas ad simultates vel ine
eptias Sed hec interi sufficiāt de

ꝓuisionib⁹ circa ꝑmā partitionē. et suas ꝯsuetudies ita ꝯmemoratas.

Sequit̄ scda ꝑtitio ꝑncipalis

Audistis ꝑstātissimi viri pr̄es et fr̄es quēadmodū diximꝰ aliqua de pascendis ouib⁹ pabulo ꝑdicatio/nis docte. dando aiaꝫ ꝓpriam ꝑm portionē vel vim rōnalē ꝓ eis. nec sum nesciꝰ q̄ꝫ multo plura et altiora dici potuerāt. ꝫ supplebit imꝑfectuꝫ meū ditissima vr̄e sapientie magni/tudo. Nūc ꝑus q̄ꝫ ꝯuertat̄ oro ad aliū modū pascendi oues ꝑm por/tionē irascibilez aie. et hoc exemplo sancte ꝯuersationis. dicat̄ id qđ ob tigit m̄ in ip̄a meditatōe mea dum circa hoc eloqui recogitarem duce vl̄ comite industriosa sedulitate Cir cūuoluebaꝫ oculos mee ꝯsideratio nis ꝑ ouilia varia ecc̄ie militantis Illic aspexi viros pastores habitā tes in casulis et portatilib⁹ taber/naculis. scientes hic se non habē ci uitatē manentē sed debere futuraꝫ inquirere. Illic similit̄ vise sūt oues rationales gregis xp̄i signate oēs signo thau de sanguine agni. Sed heu ꝑicula heu seductores. heu mil/le nocendi artes. mille mouendi dis crimina. Quelibet suos patitur ho/stes. suas insidias sua certamina. Hanc vepres spine sentes q̄ꝫ dila/cerant. hanc. estus vrens. hanc bru/ma rigens discrasiant. hec infixa ē in limo ꝓfundi. hec ex altis rupib⁹ preceps ruit. adheret huic interna scabies. alteri contagiosa societas. morbū affricat. sic q̄ꝫ fascinatō mor bidaꝝ transit in teneriores agnicu/los. Deniq̄ꝫ q̄d ouib⁹ miseris erit tutū qñ iuxta ꝓuerbiū grecū Lupi fungunt̄ officio pastoꝝ. Vel certe pastores versi sūt in lupos qui non parcūt ouib⁹. An non lupus tyran nus rapax qui lanā ⁊ lac ouiū imo carnes et ossa ꝑ gulā et luxuriā sur ripit cassat ⁊ opprimit? An nō lup⁹ tyrānus fallax qui lanā et lac ouiū ꝑ astutiā ꝓcurationū et aduocatio nū surripit et cassat et deijcit? An nō demū lupus tyrannus vorax q̄ lanā et lac ouiū. imo carnes et ossa ꝑ gulā et luxuriaꝫ surripit cassat et inficit? Et vbi iam obsecro tales lu pos rapaces fallaces et voraces nō potēis inuenire q̄ rapiūt qui fal lūt q̄ deuorant? Rapiūt cauillando fallunt litigando. deuorant luxuri/ando. Adijcimꝰ ex Ezechiele veterē sūmi pastoris querimoniā. Lac co/medebatis. et lanis operiebamini. qđ crassū erat occidebatis. gregeꝫ āt meū nō pascebatis. qđ infirmū fuit nō ꝯsolidastis. et qđ egrotum erat nō sanastis. qđ ꝯfractū est nō alligastis. et qđ abiectū est nō redu xistis. et qđ perierat nō quesistis. ꝫ cū austeritate imꝑabatis eis. et cū potētia. et reliqua in hanc sententiā Iuxta que ꝓ ꝯplemento nr̄e hui⁹ secunde partitionis induco tres cō siderationes cū duodecim ꝓuisio/nib⁹ quas industriosa sedulitas re/censuit Prima consideratio. Bo nus pastor nequit animā dare pro ouibus ꝑm vim irascibilez. nisi ꝑus

studuerit eijcere tyrannidē rapacē que est lupus auaritie. Instituens itaq; paulus verū pastores docuit hospitalem esse debere et nō turpis lucri cupidū. Sed qūo daret hospitib' qui tollere satagit aliena. quippe raptorib' alienis nō obsistit. Videat ergo quid admonet hoc loco industriosa sedulitas. Prima puisio. Fiat inquit reformatio hospitalium. hoc est em̄ de cura pastoris. fiat hec reformatio tam in tpali q̄ in spūali regimine ne illic cura pauperū negligat. presertim ad salutē animar suar in patientia et penitētia ægrotis et in sacramentor susceptōne. qualis fruct' est in hospitalium fundatione principaliter intentus. Expediret quoq; sic fieri in quolibet hospitali qualit' obseruat' parisius. vniformit' satis ad decretalē de aduocandis prius medicis aiarū q̄ corpor. Illic ofestim vt aliq̄s egrotus quēit' introduci ꝑ̄ intra ianuā confitet' q̄ absolut'. Erit insuper puidendū apud pfessos et pfessas in hmōi religionib' sicut etiā fieri consueuit in alijs omnib' quatin' tria vota sua custodiant. obedientie. paupertatis. et castitatis. Nam inuenient' ibi appropriationes manifeste sicut apud scholares. Ex eos exterrere debuēat mors Ananie et saphire. Quid insup sibi volunt tot discursiones eor ꝑ domos secularium? Et o vtinā nulla sint monasteria mulier que facta sunt pstibula meretricū et phibeat adhuc deteriora deus. Secda puisio. Fiat amplius puisio contra tyrannides varias et oppressiones miserabiles et indignas paupis populi. maxime eius qui subdit' est ecclesijs. et hoc ꝑ predones domesticos. ꝑ familiares inimicos sub vmbra secularium dñor. Has oppressiones videre facilius est in reb' q̄ exponere sermonibus. Et si non mouent' pastores ex atrocitate rer puidere. qualis erit sermo meus qui iacentes eos q̄ torpentes valeat excitare? Moueat eos recogitata et lecta cōstans auctoritas ambrosij vt cui succedūt in simili dignitate. succedāt in pari cōstātie stabilis inflexibilitate. Videant pastores ne odiosi mores sui fetentes coram deo et hōibus dent hanc causam grauamini paupis sui gregis. Tertia puisio. Fiat vlterior puisio ne pauperib' sua bona auferant' vel detineant'. Hec sūt ea bona que viris ecclesiasticis supsunt vltra simplicē victum et vestitū iuxta decentiā sui status in ecclesie republica. Notissima est hoc loco sed durissima Bernardi atq; hieronymi sententia qui retentionem hmōi vel luxuriosam pfusionē nō dubitauerunt sacrilegium imo omni sacrilegio et deprædatione damnabiliorem appellare. Videant ecclesiastici ne forte ob hoc iusto dei iudicio proueniant rapine eius et cōculcationes indigne et iurisdictionum suarum vsurpationes. quia quandoq; quod non habet ꝑ̄ tollit

fiscus. et quod subtrahitur egeno rapit predo. Hoc em̄ est veteris ꝓ/ uerbij sententia. ꝙ ab dita vulpium fiunt rapine lupoꝝ. vt qui predat⁹ fuerit predet̄ et ip̄e. Hic insup̄ ꝓui/ dendum erit de celeri testamentorū cōplemento non impedimento per eos qui accelerare debuerant. eccle siasticos curiales loquor per quos abusus incredibiles fieri memoran tur ita vt nec fidelis inueniat̄ in te/ stamēto huius vel illius. Quarta ꝓuisio. Fiat demū prouisio circa ec clesias versas in dissipatōnē quaꝝ primit⁹ extitit magnifica fundatio. quatinus in eis seruitores assignen tur iuxta facl'tatez reddituū vel cū alijs vniant̄ aut ex toto cassentur. ne sint huiusmodi beneficia depau/ perata plus in scandalum et op/ probriū q̄ꝫ in dei laudem et populi edificationem sicut in prioratibus nōnullis experimur. His itaqꝫ sub uenire fūdationibus antiquis san/ ctius esset atqꝫ salubrius q̄ꝫ funda/ re nouas ecclesiolas volēdo sibi fa cere nomen. Supra modum conue nit occurrere tante tam qꝫ fede et abiecte paupertati imo mendicita/ ti curatorum in locis plurimis qui tamen positi sunt in ordine essentia li et gerarchico ecclesie militantis tanq̄ꝫ minores prelatis. et discipu/ lorum successores. quibus tamē nul la ob egestatem suaz reuerentia vel obedientia datur a subiectis ouib⁹ quia nec inueniuntur viri sufficien/ tes qui talibus parochijs sic in ege statez versis velint personaliter de seruire. Et qꝫ addunt̄ eis frequent̄ a pastoribus crassis vel officiarijs suis ip̄is volentibus onēa oneri b⁹ citationes angarie cauillationes. ita vt liberior sit iam laicoꝝ q̄ꝫ ec/ clesiasticoꝝ talium conditio. nec iā vt populus sic sacerdos. sed liberi/ or et honestior popul⁹ q̄ꝫ sacerdos Et si tales deseruientes parochijs sint tantūmodo vicarij religiosorū vl' canonicoꝝ vl' ꝑ ꝓprios curatos substituti cogantur ip̄i principales de sufficienti vite sustentatione ꝓui sionez assignare ne alijs in penuria laborantibus ip̄i in ocio totum di/ ripiant. fiat hoc fiat

Secunda consideratio

Bonus pastor nequit aiam suā dare pro ouibus suis ꝑm vim irasci bilez si retinet vel in se vel in suis ty rannidem deceptricē que est lupus fallacie Jubet apostolus. Episco/ pus qui pastor est sit domui sue be/ ne prepositus. Aliter em̄ sicut idem arguit qua ratione diligentiaz ha bebit ecclesie dei qui regere ꝓpriaz nescit domū? Domus autem prela ti curia est habens ministros fami liares et officiatos pro reddendo vnicuiqꝫ bona et simplici fide quod suū est non ad spoliationez sed cor rectionem. non ad corruptionē sed edificationem. non ad multiplican dū lites super lites. sed ad compen diosum pacis stabilimentum. Sic

aũt charitas incipit a se. sic et refor
matio debet inchoari vt p̃mo fiat
iudiciuz a domo prelati sicut fit in
vniuerso a domo dei. ne p̃terea cõ/
tingit obijci prelato. medice cura te
ip̃m. Et illud apostoli. Qui p̃dicas
non furandũ furaris. imo et sacrile
gium facis ¶ Prima ꝓuisio. Quo
circa suadet industriosa sedulitas
vt fiat efficax non verbalis ꝓuisio
contra astutissimã illaz imo sepe cõ
pertam tyrannidẽ promotoꝝ ⁊ ꝓ
curatoꝝ in angarijs et citationib⁹.
que omnia cum iniustissime comper
ti fuerint ꝯmisisse. gratis abscedũt
a querela. nec iam gratis quia reci/
piunt expensas ab innocentib⁹ ab/
solutis. de qꝫ calumnijs peruersissi
mis. de diffamationibus preterea
crudelissime impositis ip̃i mercedẽ
que eis male vertat̃ recipiunt. Cest
le droyt de la porte bandet. Est h̃
precor equitas? Nonne claudicat
hec disceptatio? Essz nonne iustius
vt huiusmodi ꝓcuratores percipe/
rent stipendia laboris sui a dñis su
is vel prelatis qui deberent subdi/
tis dare iustitiam q̃ ab innocẽtib⁹
sic vexatis? Ve qui condunt leges
iniquas ait dñs per Isaiam. et scri/
bentes iniustitiaz scripserunt vt op
primerẽt in iudicio pauꝑes et vim
facerent cause humiliũ populi mei.
vt essent vidue preda eoꝝ et pupil/
los diriperent. Notet̃ hic iuramen/
tum quale debitum est prestari per
aduocatos. ꝑ ꝓmotores ꝑ notari
os. per procuratores. prefertim vt
nihil agant vel foueant quod iniu/
stũ esse vel crediderint ab initio vel
postmodum compererint ¶ Secũ/
da ꝓuisio. Fiat insuper abbreuiatõ
tam dispendiosaꝝ litteraꝝ mode/
ratim tot excõmunicationuz tam a
iure q̃ ab homine fulminataꝝ. Et
hoc nonnunq̃ pro defendenda seu
recuperanda re modica parum vti
li vel ꝓphana. cum tamen baculus
iste primitus fuerit institutus a xp̃o
tanq̃ durissimum sũmũq̃ suppliciũ
quo nolentes ecclesiã audire plecti
deberent. Qꝛ si ecclesiã nõ audierit
inquit xp̃s sit tibi ethnicus et publi
canus. Nunc apud quosdam talis
regnat stoliditas qualis apud illũ
qui vt muscã abigeret a fronte ꝓxi
mi ictu securis excẽbrauit eũ. Itaq̃
temporalis incõmoditas vix repu
tari debet musca pũgens per respe
ctum ad eternam salutem quã au/
ferunt aliquando percussiones iste
per excõmunicatõnes grauissimas
que vt in aliquez ceciderint vix abij
ci possunt trahẽtibus de vna in ali
az lupis curie rapacibus ¶ Tertia
prouisio. Fiat amplius obseruatio
decretalium prohibentiuz ne detur
aliquid omnino in spiritualium ad/
ministratione aut saltem adhibeat̃
moderatio tam in collationib⁹ ordi
num q̃ beneficioꝝ. in approbationi
bus sacerdotum officiare debenti/
um. In sigillatiõibus quoq̃ et mul
tis similibus plus ad questum sicut

dicunt aliqui q̃ ad spiritalem pro/
fectũ supimpositis. Exequant̃ saltẽ
ista tali modo ꝙ ab omĩ specie ma/
la symoniaci scãdali semet abstine/
ant ¶ Quarta prouisio. Fiat vlteri⁹
correctio subditoꝝ ꝑm qualitatem
delictorum et plus ad emendatio/
nem suam et timorem alioꝝ q̃ ad
pecuniaꝝ exactionem que gregem
simplicem scandalisat frequenti⁹ q̃
edificat. Q̃ si delicti qualitas exi/
gat imponere penam pecuniariam
exponatur illa in pios vsus manife
ste. ne plus ad auaritiam pastoruz
q̃ subditoꝝ correctionẽ exacta vi/
deat̃. Addim⁹ hic incident̃ de iura
mentis terribilib⁹ exactis ꝑ officia
les et a curialib⁹ officiatos dũ exa
minant aliquem criminosum super
dicenda veritate. quibus tamen iu/
ramentis deferre nolunt seu credẽ.
qualia etiã violaturum fore proba
bilius q̃ oppositu3 suspicant̃. Hic
nonne laqueus est manifeste ac cru
delissime perditionis animaꝝ? Cũ
insuper dicat apostolus. ꝙ omnis
controuersie finis est iuramentum.

¶ Tertia consideratio

¶ Bonus pastor nescit animã suã
dare pro ouibus suis. si in se vel in
suis tyrannidẽ voracem nutrit que
est lupus gule atq3 luxurie. Sobriũ
quidem nec multo vino deditum.
nec preterea bigamũ iubet aposto
lus episcopũ institui. prohibens ex
consequenti crapulosas comesatio
nes. potus ad equalia. mẽtricatio/
nes sordidas. dãe symbola. frequẽ
tare tabernas quasi non eis dom⁹
sint ad comedendũ. aut velut histri
onũ more nullibi peius habeant q̃
in domo. Et que illic detractiones
bone deus quales gonliardie q̃n/
ta in vitam hominũ bene viuentiũ
et sobrioꝝ derisio. qui risus lusus ⁊
gestus indecori vsq3 ad scandalum
vilissimoꝝ mancipioꝝ vel muliercu
larũ sibi ministrantiũ. sciunt qui vi/
derunt. ¶ Prima prouisio. Qua in
re consulit industriosa sedulitas vt
fiat primo restrictio frugalis tante
varietatis et multiplicitatis fercu/
culoꝝ sumptuosissimoꝝ in eadẽ mẽ
sa vsq3 ad nauseam et prodigã va
stationem earum rerum ex quibus
multi ventres pauperum pasci pos
sent. Sileamus hic de egritudinib⁹
inde nascentibus. de hebetudine vẽ
tris. de subuersione rationis. de oc
casione rapacitatis. de temporis
quod preciosissimũ est consumptio
ne. Consideretur iniquitas illa qua
lis quãta q̃ est apud ecclesiasticos
viuentes ex laboribus et oblationi
bus pauperꝝ. Qui ita luxuriantur
quasi gratis obuenerint sibi. quasi
preterea ad nihil aliud nati fuerint.
diligentius q̃3 pascunt̃ apud eos ⁊
carius aliqui carnales q̃ paupes.
Nec ista dicuntur vt laudet̃ in pre/
latis ꝑsonis ecclesiasticis sordida
tenacitas honestati hospitalitatiq3
contraria. sed assit frugalitas libe/
ralis que non ꝑm inanem iactantiã
aut opinionem prodigoꝝ sed ꝑm
cõscientie virtuose iudiciũ mensuret̃

Utrū vero pensata temporuz modernoꝝ qualitate sit expedientius prelatos splendere in ornatib⁹ exterioribus. vel ducere vitam pauperꝝ xp̄o et apostolis conformē in nuditate aut vilitate vestiū alio loco deductum est. Secunda prouisio. Fiat amplius honesta restrictio talis pompe in multitudine onerosa et incomposita tot seruitoꝝ tot equorum et muloꝝ consumentium opes sine mensura sine fructu. Adde ꝙ enutrit homines istos comatulos et adolescentes lasciuos ociosa pessima doctrix. Nam multa mala docuit ociositas ait sapiens. cui pessime comites ebrietas et crapula coniūguntur. Ad quid aliud isti tunc student nisi vel insidiari aliene pudicicie prodigi sue. vel lusibus illecebralibus occupari? Hinc illa adinuētio deformissima habituuz variorum. hinc iuramenta blasphemie et similia hinc lusus taxillorum et similiuz prohibiti. hinc omnia deniqꝫ tollentia morum honestatem. Subditi vero ceteri quid faciunt nisi quod viderint familiam sui pastoris facientez. imitantur certe et libenter. Aut qua fronte iuberet pastor crapulā et luxuriam a subditis eijci qui assidue coram oculis et in penetralib⁹ suis illa intuetur et gaudet exerceri Prouerbium est. Qualis rector ciuitatis tales et inhabitātes in ea. Et mobile mutatur semper cum principe vulgus. Tertia prouisio. Fiat obseruatio ieiunioꝝ ab ecclesia statutoꝝ constantior apud diuites et potentes presertim ecclesiasticos. apud quos prohdolor versa sunt iam velut in derisum. cum soli fere pauperes atqꝫ rusticani ieiunent. quibus vix est panis cibarius relictus ad saturitatez sufficiens. Quarta prouisio. Fiat inquisitio diligens ⁊ cauta super peccatis enormissimis qualia cōmemorat apostol⁹ in principio ad Rhoma. quibus corrupit heu omnis caro viaz suam plus qꝫ zodoma et gomorra. et hoc sine differentia sexus aut ordinis aut gradus aut generis aut etatis aut religionis sacre aut matrimonialis vinculi. aut affinitatis spūalis. aut partiū corporis honestaꝝ. Credite fodientibus parietem per districtam inquisitionem in foro penitentiali. qui habentes obstetricādi sciētiam educunt colubrū tortuosū et vident abominationes pessimas que fiunt Credite inquā quia ꝓuidendū eēt omnino cū effectu et discretione cōtra tantā familiaritatē in cubilibus et alibi. quā exercēt parētes vtriqꝫ cū vtraqꝫ ꝓgenie et affines affinibus in adolescentia. senes qꝫ cū iunioribus taz in religione qꝫ in scholis et alibi. Dubitauerim ꝓrsus. si nō deteriores mores trahūt aliqñ pueri et puelle hac occasione in parētū domicilijs et religionū et scholarū ꝯtubernijs qꝫ facturi erant in ꝓstibulis lenonū vel meretricū. Et hec interiz dicta sint de scd̄a ꝑtitōe p̄ncipali. opib⁹ dc̄a firmēt. fiat fiat

Sequit̄ tertia partitio

principalis ¶ Tandem reliquū est pro complemento suscepte cōmonitionis aliquid pro tertia et vltima partitōne de pascendis ouibus pabulo charitatiue subuentionis dando animā quo ad vim ꝯcupiscibilē pro eis. Et quidem nō inuenio pabulū charitatis et gratie meli⁹ efficacius ve tradi posse gregi xp̄i q̄ꝫ per debitam collationez sacramentoꝝ. Illic quippe gratia ꝯfertur in suscipiente virtute operis operati. hoc est vltra vel supra meritū suscipientis in virtute meriti xp̄i instituentis sacramentū et illud spirituali priuilegio ditantis vt inde opus p̄uilegiatum nominet̄. Condecet preterea vt minister sacramentoꝝ tūc maxime se disponat ad gratiā duz eaz suo ministerio studet apud subditas oues transfundere. Alioquin iuxta ꝓbabilem sed formidabilem quorundā doctoꝝ sententiam ip̄e nouo se pcc̄i laqueo stringit. Proposueram vero velut in antecedentibus. ita et hic reducere tertiā hāc partitionem ad tres considerationes principales. ostēsurus in p̄ma de pabulo salutaris gratie ꝑ sacramentum baptismi. confirmationis. et eucharistie. Baptismus enim generat. confirmatio roborat. eucharistia complementum prestat. In secunda de pabulo salutaris gratie per sacramentum penitentie quod lapsos reparat. mortuos q̄ꝫ viuificat. In tertio de pabulo salutaris gratie per reliquū triplex sacramentum scz ordinis. matrimonij. et extreme vnctōnis. Sed preoccupauit industriosa sedulitas breuitatez diligens. et allegans sufficere si prouisiones idonee saltez alique vsq̄ꝫ ad duodenarium numerentur. ¶ Prima prouisio. Quāobrem dic inquit vt fiat primo diligens examinatio illoꝝ qui ministraturi sunt sacramēta ne forte sint ignorantes formaz necessario requisitam in collatione huius vel illius sacramenti. ac proinde nihil agant seu conferant. Expertum est crebro multos ex cōfessoribus per ignorantiam culpabilē forme sacramentalis. non veraz dare sacramentalem absolutionē Sic obstetrices aut laici baptisare quādoq̄ꝫ putantes paruulos de quoꝝ morte dubitāt non vere baptisant. quia forma debita et a xp̄o instituta non vtunt̄ Sic inuenti sunt quidaz ex prelatis nōnunq̄ꝫ errasse in collatiōe ordinū ex defc̄u vl̄ forme vel materie vel intentionis debite. ita vt supplēi vel de nouo fiēi necesse fuerit ea que prius acta credebātur ¶ Secunda ꝓuisio. Fiat administratio sacramētoꝝ omniū sic̄ apl̄s iubet de omnib⁹ honeste et f̄m ordinē. nō in iocis et scurrilitatib⁹ q̄ ad rem nō pertinent Errant hic fatui et fatue in baptismo paruuloꝝ. in celebratione matrimonioꝝ cum vlulatibus impudicis et fedis irrisionib⁹. In auditiōe aūt missaꝝ cum

quāta irreuerentia et indecentia vi
dere quotidie est ad oculuz. Nonne
tangit altare ꝑ laicos incōpositos
comitatos canibus mingentib⁹ ad
pallas altaris Quid de viris eccia
sticis tꝑe ministerij sui in ecclesia et
choro. quas ibi garrulitates nō vi
debis velut in foro muliercularum
et reꝝ venaliū est. quas distractio/
nes. quos risus. quos clamores. ꝓ/
hibente nemine ex suꝑioribus Naz
⁊ suꝑiores clꝑa par inuoluit Quid
demū de ritib⁹ impijs illoꝝ quos
deus omnipotens vel corrigat vel
male perdat q̄ nedū blasphemias
et insanias falsas exercere imo de/
fendere non verent etiā in ecclesijs
nobilioribꝰ et hora misse quas pal/
liant sub nomine fatuoꝝ aduersus
quas alias ꝯscripsim⁹ ¶ Tertia ꝓ/
uisio. Fiat collatio ꝯfirmationis sa/
cramētalis frequentior ꝑ diocesim
qꝛ et si non sit semꝑ necessitatis vt
actualiter suscipiat. est tñ necessita/
tis ne ꝯtemnat ¶ Quarta ꝓuisio
Fiat auditio missaꝝ totalis diligen
tius a subditis. presertim dieb⁹ dñi/
cis et festiuis et in suis parochijs.
Versat em̄ in hoc principaliter pre
ceptū de obseruatione sabbati. nec
excusat omittens a violatione ces/
sante causa legitima. Prouideatur
hic in mercaturis et oꝑib⁹ seruilib⁹
tꝑe illo. Item de recedentib⁹ statim
post aspersionē aque benedicte vel
dñici corꝑis eleuationē. Quid insu/
per de multitudine ꝑceptiua tot fe
stoꝝ q̄ vel nō obseruant et ita pec/
cat. vel egestati subditoꝝ mecha/
nicoꝝ non sufficient ꝯsulit. vel pessi
me ociositati qui nesciunt talib⁹ bñ
vti ianua grādis aperit. Subintro
eūt cōsequent magno agmine ebri/
etates. lites. lusus improbi. expense
sumptuosissime. choree plene pecca
tis et insanijs et carminib⁹ blasphe
mis. imo et ꝑ inquisitorē damnan/
dis. dissolutōnes q̄z luxuriose. ⁊ ad
breue vēbū. subingredit malū om̄e
ita vt quod pro honore dei pro
animarum salute fuit sapienter in/
stitutum vertitur in contumeliam
eius et salutis detrimentū ¶ Quin
ta ꝓuisio. Fiat in vnaquaqꝫ diocesi
diligens electio cōfessoꝝ idoneoꝝ
ꝓ sacramento saluberrimo peniten
tie digne ministrando. In hoc ꝑnci
palissima ⁊ fere tota r̄sidet vtilitas
ꝓ pabulo gregis dñici. Nā ꝑ sacra
mētū hoc penitētie reducunt oues
errātes. sanant egrote. pascunt fa/
melice. ꝑsertim si cōfessor ꝓb⁹. si cō
tinens. si doct⁹ atqꝫ solicit⁹ affuerit
Alioq̄n si solicitat ad malū. vt si ad
questū solū mēdicat. si negligent ig
norantq̄z suꝑ cōfitentiū trāsgressio
nib⁹ inq̄rat si ꝑ ebrietatē aut iracun
diaz sigillū inuiolandū q̄uolibet ef
fregerit. aut si demū blādiens obsti
natis neqꝫ deserē pcca volentibus
eos absoluē tēptauerit Ve ve sim
plicib⁹ ouib⁹ xp̄i a talib⁹ sacerdoti
b⁹ q̄ nō iā mercenarij ꝫ rapaces lu
pi vocandi sūt q̄ꝫlongi⁹ abigendi.
¶ Sexta ꝓuisio. Fiat cōfessio corā
oculis, oim in patenti loco ne subin

troeat lup⁹ rapax in auriculis sua/
dens agē que turpe est etiā cogita
re. Ne aliter agētib⁹ et sub familia
ritatis specie in angulis vel came/
rulis res ignominia plenas exercē
tib⁹ ¶ Septima ꝓuisio. Fiat reſua
tio casuū seu pccoꝝ moderatior. ꝓ
uidendū est saltē ꝙ nullus casus iu
dicet reseruat⁹ quo ad iuuenes mi
nores quatuordecim annis qꝛ nec
habet etas illa ꝑfectū vsū rationis
nec facilit resistit temptationib⁹ su
is vel malicijs alienis. nec audet le/
uit corā ꝑsonis extraneis ⁊ auctēti
cis ꝯparere. q̄nto min⁹ de puden
dis et verendis cōfiteri. Cōsulēduz
est insuꝑ verecūdie et fame mulieꝝ
ne in suspitionē veniant maritorum
vel parentū. si crebro. si palā. si de lō
ginquo ad penitētiarios mitterēt.
Expedit deniq̄ facilit et cito relin
quē ptātez suꝑ occultis casib⁹ ipis
curatis et ordinarijs. Nō em̄ de pu
blicis loq̄mur pccis Relinquat etiā
om̄ib⁹ q̄s bona fide cōstiterit velle
et scire ꝓficē aiab⁹. nō ad questum
vel subuersionez. Tales quippe dili
gēter inq̄rendi essent inducēdi et ro
gandi. imo cōducēdi. quāto magis
dū se vltro et gratis offerūt admit
tēdi. Pniaz itaq̄ dicit Hiero. scdaz
post naufragiū tabulā. quā ampli
ficare et dilatare pl⁹ expedit q̄ vt
nimia artatio sua neq̄at illos r̄cipe
q̄ allici imo velut impelli debuerāt.
Qua suꝑ re extat q̄daz epla lōgior
ad pastoralē dignitatē. ¶ Octaua
ꝓuisio. Fiat examinatio diligētior
clericoꝝ ad sacros ordines se offe
rentiū. p̄sertim in vita et morib⁹. de
spe insuꝑ cōtinētiā quā vouēt obſ
uandi. et vt latinā linguā cōpetent
intelligant cū his que sacerdotale
req̄rit officiū. Alioq̄n consulti⁹ esset
pauciores ꝫ electiores cōstituere q̄
laxare passiz ꝑ ouilia dñi tales sine
disciplina. sine eruditiōe. sine cōtinē
tia. nihil a dissipatorib⁹ lupis diffe
rētes. Hic de ꝯcubinarijs et de sus
cipiēdo vel nō suscipiēdo sacramen
ta ab eis. de tolerando q̄z eos vel
abijciendo. de corripiendo insuper
eos ꝑ suꝑiores. nō ꝓ questu annua
i eos ꝯfouendo multa se offerrent
tractāda q̄ alio loco disputata sūt.
Hic p̄terea de nō ordinandis ante
etatē legitimā. dispensatōe nō habi
ta caute agēdū est. qꝛ peccant ordi
nās et ordinand⁹. nec dat executio
imo nec ordo q̄nq̄. si p̄lat⁹ tales ꝑ
expressū ordinare nō intendat. Est
em̄ essentiale in collatōe cuiusuis sa
cramēti conferētis intētio ¶ Nona
ꝓuisio. Fiat matrimonialis coniun
ctio cū om̄i solēnitate. nec in bānis
neq̄ in domib⁹ ꝓphanis. ꝫ in eccle
sijs ne incidat illd̄ improperiū apli.
Ecclesiā dei cōtemnitis. Moneātur
q̄z diligent ꝑ suos cōfessores vt in
fra limites maritalis licentie sese cō
tineant. ne abutantur inhonestius.
et execrabilius se ipis q̄ meretricā
tes in ꝓstibulis. ¶ Decima ꝓuisio
Fiat collatio diligēs extreme vncti
onis dū patiens sētit cōpos mētis
quatinus ammonitio salubris de

salute ꝓpria. pia quoqꝫ ad hoc sa/
cramentū deuotō sibi ꝓficiat aliter
qꝫ si pressus egritudine animꝰ nihil
attenderet. Est quidē hoc sacramē
tū reiterabile. est etiā necessitatis vt
nō ꝯtemnat̄. quāuis nō vt ꝯtinuo
vel semꝑ suscipiat̄. Hic de egrotan
tibus specialiter in domibꝰ hospita
lium. de qꝫ sepeliendis eis cū pieta/
te dum illic forte egroti moriuntur
esset attendendū ¶ Undecima ꝓui
sio. Fiat frequentior vtilior qꝫ visita
tio ꝑ totam diocesim vel ꝓuinciam
spargendo vbiqꝫ bonū semen ver
bi dei. etiā si fieri ꝯmode potest pre
sente prelato p̄ncipali ꝓut iura vo
lunt vt circūeat parochiā. Hic est
cardo totius reformationis ecclesi
astice. Hec virtus omnis huiꝰ aut
similis concilij ꝓuincialis. Quēad
modum em̄ vetere ꝓuerbio dicitur
Oculus dn̄i impinguat equū. Sic
p̄ntis pastoris auctoritas nutrit et
pascit gregē suū. Ita tn̄ si ꝓuidus
et ꝯpositꝰ in se et familia sua pastor
fuerit et sagax. nō lupus. non latro
rapax. Hoc modo visitare nonne es
set dare pōdus auctoritatis et ho
noris verbo dei qđ nūc ꝑ inertiaꝫ
vel omissionē ne dicamꝰ vilipensio
nem prelatoꝝ versū est apud subdi
tas oues in opprobriū qđdaꝫ ⁊ fa
bulam. Quare? qꝛ videt ꝓpl̄s solos
mēdicātes et pauꝑes apud eos cō
temptibiles p̄dicare verbū. nec ad
esse p̄latos. vt vel sua illud honorēt
p̄ntia. Visitando deniqꝫ exercetur
inquisitionis officiū ꝑquirendo de
doctrinis varijs ⁊ ꝑegrinis clā vel
palā seminatis. de sortilegijs. de su
ꝑstitionibꝰ. de blasphemijs et cōtu
melijs et grauaminibꝰ plebis ꝑ ex
actores curiales vel alios. de excō
municationibꝰ q̄ꝫ iustis vel iniustis
et citationibꝰ vel angarijs. Exercet̄
ꝓinde sacramentū ꝯfirmatiōis fru
ctuose et misericordit̄ tā ꝓ casibus
reseruatis qꝫ ꝓ quibusdā criminibꝰ
q̄ parochiani celāt qn̄qꝫ ꝓprijs cura
tis. et aliq̄ nō sine iusta rōne. Cōcer
nit q̄ꝫ hic visitatōis modꝰ ne plus
ad questū et subuersionē qꝫ ad pie
tatē et edificationē sua visitatio iu
dicet̄ executa. Et ne sit velut tattꝰ
abigēs quidē mures a caseis. ip̄os
v̄o plꝰ deuorās. Hoc p̄terea respi
cit celebrationeꝫ annuā cōcilioꝝ ꝓ
uincialiū. qꝛ s̄m v̄ba iuris nihil pe
ne sic mores disciplinatos ab ecc̄ia
expellit qꝫ negligētia sacerdotū q̄
ꝯtemptis canonibꝰ ad corrigēdos
ecc̄iasticos mores synodū facē ne
gligūt. Deinde ne q̄s dicēt ꝙ suffi
ciētes cōtra oēꝫ p̄uaricatiōeꝫ cōsti
tute sūt leges a p̄oribꝰ. subdit̄ ꝙ ea
q̄ frequēti p̄uaricatione iterant̄ fre
quēti snia debēt cōdēnari. et velut
repullulātia malis radicibꝰ germia
crebriꝰ āputari p̄sertim ꝑ visitatiōꝫ
q̄ est q̄dā applicatio legū ad oꝑati
onē ⁊ sua viuificatio q̄ alit̄ mortue
sūt vel languescunt ¶ Duodecima
prouisio. Fiat ad extremū reductio
pulcre pacis tā turpit̄ exulantis ad
habitaculū totius ecclesie. et hoc ꝑ
implorationē diuine misericordie. ꝑ

morꝝ correctionē que nos sua ꝑuer
sitate a nobis deoq̄ separant. per
concilij generalis si ita visum fuerit
celebrationez. In quo generales ꝑ
xp̄ianitatē errores passim sparsi ve
nirent hoc generali remedio corri/
gendi. Pergebat hoc loco industri
osa sedulitas velle plura particula
ria q̄ sub ip̄o scismate pestifero ter/
minando disserere. vt de subtractio
ne. de neutralitate. de bn̄ficioꝝ ad
ordinarios reuocatione. sed mode/
stia repressit dicens. Imo q̊z dan/
dus est ait multiloquio tuo finis.
Parui modestie et sb̄ exhortatorio
quodā epilogo ꝯcludere taliter in/
stitui. Bonus pastor vt audiuit ve/
stra deuotio preclarissimi viri p̄res
et fr̄es bonus pastor aiaz suā dat
ꝓ ouib⁹ suis. Dixit hoc pastor ille
qui fecit qd̄ docuit. Nam cepit fa/
cere post docere. vt qui potēs erat
prius opere. post sermone. prius co
raz deo. dehinc corā populo dedit
animā suā ꝓ ouib⁹ suis. in predicati
one. in oꝑatione. in sacramentorum
ꝑ mortē eius viuificatōne Fiat hoc
similiter a vobis. Attendite p̄us vo
bis. dehinc vniuerso gregi in quo
posuit vos spūssanct⁹ regere ecclesi
am dei quam adquisiuit sanguine.
Quāobrez inueniatur apud vnun/
quēq̄z vestꝝ ꝯformiter ad premissā
triplicitatē et sacrā euangelij lectio
nem triplex conditio. Vocet vnus
quisq̄z oues suas ꝓprio nomine. et
hoc predicatione ⁊ familiari exhor
tatione. vadat ante eas et hoc exē
plari ꝯuersatione ⁊ solicita directi
one. defenset et adiuuet eas et hoc
in sacramentoꝝ religiosa ministra
tione. Sic associabunt eum sedula
turba canes latrantes in voce pre/
dicationis. Sic audient vocez eius
oues et sequent̄ quia precedet eas
in gressibus predicationis. Sic de
mū cognoscet singulas ex nomine.
attēdens diligenter vultū pecoris
sui in sacramentoꝝ presertim cōfir
mationis exhibitōe. Sic pascet eas
tripliciter. pascet verbo. pascet exē
plo. pascet subsidio. ⁊ hoc ꝑ se ip̄m
quod vtiq̄z sanctius efficaci⁹ q̄z est
q̄z vel ꝑ idoneos visitātes substitu
tos adiuuante deo et omnia confir
mante qui est pastor bonus et de⁹
benedictus in secula seculoꝝ Amen

Explicit sermo

Sequit̄ breuis et bona instructio
pro curatis parochialiū ecclesiarū
facta occasione sermonis immedia
te precedentis. Require volumine
secundo. folio ccxcix. s. de visitatiōe
prelatoꝝ